

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXIX. Vtrum spes sit causa amoris, & delectationis, atque operationum
exteriorum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

& similiter confert diminutione sui, tum ad diminutionem effectus secundum eandem rationem differentialem, tum ad augmentum effectus secundum eam ipsius formalitatem, secundum quam eadem circumstantia minime requiritur ex parte causæ. Difficultas autem afficiens rationem delectabilis requiritur, ut idem delectabile inducat in appetitu, non quemlibet indiscriminatim affectu, sed solum contentiosum, & pugnacem, nempe appetituum bonitatis, appetitione sufficienti ad contemptum, & repulsionem, atque victoriam difficultatis adiunctæ.

Art. 2. Vnde, crescente difficultate, eiusque apprehensione, si quidem sequatur nihilominus affectus erga delectabile, is euadit necessario magis propterea appetituius bonitatis, ad quam afficitur, & superatius consequenter maioris difficultatis, quæ est ratio differentialis affectus contentiosi, & pugnacis. Difficultate vero, eiusque apprehensione existente minori, affectus, qui deinde subsequitur, euadit, cæteris paribus, magis intensus quoad rationem communem puræ concupiscentiæ, ad quem affectum non requiritur talis circumstantia, simulque minus appetituius, minusque contentiosus, & pugnax, quæ est ratio differentialis affectus, ad quem requiritur circumstantia difficultatis. Demum si totaliter absit difficultas ex parte appetibilis, vis appetitiua relinquatur prompta, & facilis ad prædictum puræ concupiscentiæ affectum, sed simul redditur impossibilis affectus specialiter appetituius obiecti delectabilis, idemque contentiosus, & pugnax. De cuius videlicet conceptu est, ut sit difficilis, utque concipi non possit per appetitum, nisi quatenus assurgentem ad expugnationem, & victoriam difficultatis.

Art. 3. Mirum enimvero non est, affectum essentialiter difficilem, ac arduum, pugnacemque reddi proximè impossibilem, sublata penitus apprehensione difficultatis, ac arduitatis, manente interim prompta indidem, atque expedita potentia appetitiua ad aliam speciem affectus, & appetitionis. Itaque obiectio laborat æquiuocatione, quatenus confundit rationem communem affectus, cum particulari eius specie circa bonum absens, nec non augmentum, & diminutionem affectus quoad peculiarem rationem suam differentialem, cum augmento, & diminutione quoad rationem communem alij affectui. Quæ sunt attentè & perspicaciter consideranda.

Ad 4. Eadem ratione prouidit iuuentuti natura de bona spe, bonaque nutritione. Quia videlicet indiget augmento corporis, ad quod est necessaria magna vis nutritiua, & similiter indiget acquisitione plurimorum bonorum, quibus nascimur spoliati, atque ad illam est similiter necessarium administriculum spei magnæ, ac facilis. Vtrumque autem consequuta est natura per idem medium, nempe subministrando iuuenibus abundantiam caloris maximam. Abundantia enim caloris sicut confert ad digestionem, & nutritionem optimè peragendam, ita etiam confert ad spem facile, ac intensè concipiendam. Confert vero ad hoc secundum dupliciter. Primum quia magnitudo caloris diffusi per totum corpus reddit vegetiores omnes eius partes, meliusque dispositas ad operandum, & ad superandas difficultates intercurrentes in opere. Dictum porro est, eiusmodi dispositionem causæ conferre ad sperandum facile, ac intensè. Deinde eadem magnitudo caloris vitalis confert ad maiorem apparentiam bonitatis appetibilem, quatenus, rarefactis inde spiritibus vitalibus, & sensorio, species impressæ appetibilem, illis insidentes, diffun-

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

duntur & ipsæ in maius spatium, ideoque quodammodo augentur, & consequenter reddunt maiorem apparentiam obiectorum suorum, quæ sunt excitatiua appetitus, eiusdemque attractiua ad se. Verum quia, eadem de causa, & ob defectum experientiæ, præit in iuuenibus minor apprehensio difficultatum ante operis executionem, consequenter exurgit in illis facile ante operis aggressionem, & æque facile euanesceat in ipso opere affectus spei, eiusdemque efficacia, iuxta dicta superius art. 3. nec non ad argumentum præcedens. Idem dicitur de ebriis ob eandem abundantiam caloris, quam in eos inducit abundantia vini, & eò maiorem, quod potentius hoc est, atque calidius, nisi quod iuuenis aduertit in ipsa operatione difficultatem, quam initio non præcognouit; ebrius vero ne tum quidem aduertit quidquam satis bene. Verum quia in neutris deest, certe in iuuenibus non deest totaliter præcognitio difficultatis ex parte operum, quæ re ipsa sunt difficilia, propterea non deest ratio obiectiua sufficiens ad spem propriè talem. Quod si ratione iuuentutis euadat, aut appareat aliquid omnino facile, experique penitus arduitatis, eatenus deerit in iuuenibus spes propriè talis, eademque erit possibilis ob rationem contrariam in senibus circa idem, & similiter de ebrio, & non ebrio.

Ad 5. Experientia difficultatum coniuncta cum consuetudine illas superandi, ita auget, ac perficit cognitionem illarum secundum se, ut simul diminuat cognitionem earundem comparatiuam cum ipso experto. Quia videlicet consuetudo reddit facilia, quæ erant difficilia, tum propter administriculum consuetudinis, & habitus, tum propter acquisitam sensim industriam modi ad exequendum facilius. Atque hoc solum est, quod docet eo in loco Philosophus & ex eo D. Thomas quæst. 40. art. 5. Si autem experientia difficultatum sit destituta consuetudine illas superandi, & præterea per experientiam, uti plerumque contingit, deprehensa fuerit maior difficultas, quam quæ ab inexperto iudicari potuisset; experientia eadem reddit & difficilem conceptionem spei, & constantem, ac pertinacem permanentiam eius, si quidem nihilominus concipiatur. Propterea senes difficulter incipiunt sperare, & æque difficulter desistunt, cum capere semel sperare, iuxta dicta superius in illo art. 3. & deinde ad 3. Quod si ex assuetudine tollatur penitus difficultas, tollitur etiam eatenus spes, ut dictum similiter est in fine præcedentis responsionis.

QVÆSTIO XXIX.

Vtrum spes sit causa amoris, & delectationis, atque operationum exteriorum?

Videtur non esse. 1. Quia amor est causa reliquarum omnium passionum, ut dictum est supra, ac proinde est causa etiam spei. Nihil autem est causa suæ causæ. Ergo spes non est causa amoris.

2. Idem non est causa oppositorum. Delectatio autem, & tristitia opponuntur in primis inuicem. Deinde spes est causa tristitiæ. Contristat enim, quod affligit. Affligit vero spes, ut apparet ex illo Prouerb. 13. 12. *Spes, quæ differtur, affligit animam.* Ergo spes non potest simul esse causa delectationis.

3. Nulla causa inducit effectus non participes perfectionis sibi specialiter conuenientis. Amor

F 3 autem,

autem, & delectatio non sunt participes perfectionis, quæ specialiter conuenit spei: quia spes fertur ad bonum mixtum malo, & propterea affectum malitia difficultatis, ac arduis. Amor uero, & delectatio feruntur ex suo conceptu ad solam rationem bonitatis secundum se, quæ est ratio obiectiua penitus diuersa à priori obiectiua ratione. Cum ergo speciales affectuum singulorum conditiones sint conformes specialibus conditionibus suorum obiectorum, ex quibus specificantur; patet perfectionem peculiarem, tum amoris, tum delectationis esse penitus diuersam à peculiari perfectione spei, nec ullam huius in illis existere imitationem, seu similitudinem, ac participationem.

4. Si spes esset operatiua, eo magis conferret ad operandum, quò esset maior, ac securior, seu certior. Oppositum autem apparet clarè per experientiam. Eo enim operamur minus in ordine ad consequutionem boni, reddimurque negligentiores, quò maior, ac certior affulget nobis spes de illius consequutione; & è conuerso periculum, ne proueniat bonum desideratum, reddit nos diligentes, ac operosos, cum tamen idem periculum, eiusque existimatio diminuat spem, & eo magis, quò maior est. Ergo spes nihil confert ad operandum, nec est causa operationum exteriorum.

5. Desperatio est maximè operatiua, ut patet præcipuè in professione militari, quæ est uel maximè operatiua. Quia nihil est milite, & exercitu desperato formidolosius inimico eius. Quæ de causa lib. 2. Reg. 2. 27. exclamat Abner ad Ioab: *Nam usque ad interuentionem tui mucro desiniet? An ignoras, quod periculosa sit desperatio?* Hoc autem non aliunde prouenire potest, quam quia desperatio reddit militem summè actuosum, atque operatiuum usque ad ultimum potentia. Ergo spes, quæ est opposita desperationi, usque adeo nihil confert ad operationem ullam exteriorem, ut retardet illam potius, atque impedit.

6. Passiones inducunt alias operationes exteriores, mediante transmutatione corporali, quam inducunt immediatè. Spes autem nullam inducit transmutationem corporalem. Quia spes versatur circa obiectum compositum ex bono, & malo, ut dictum est. Transmutatio autem proueniens ex affectu circa bonum est opposita transmutationi, quæ prouenit ex affectu circa malum. Ergo affectus, qui versatur circa obiectum compositum ex bono, & malo, nullam omnino causat transmutationem, utpote impeditus altera ratione sua obiectiua, quominus inducat transmutationem aptam prouenire ex altera ratione sua obiectiua.

7. Spes nec operationum exteriorum facilius causa esse potest, nec difficilium. Non quidem facilius: quia concupiscentia, seu desiderium, quod præsupponitur ad spem, est sufficiens earum causa. Sed nec difficilium: quia operationes exteriores difficiles, & arduæ pertinent ad audaciam, ut apparebit infra quæst. 31. & 33. Ergo spes nullæ operationis exterioris est causa.

Respondetur. Quælibet intentio finis est inducitur, & actiua eorum, quæ requiruntur, & conferunt ad consequutionem finis; & quod aliquid est consequutio finis eodem modo est causa delectationis, quæ est de fine iam obtento. Spes autem est intentiua boni ardui, quatenus possibilis, & futuri possibilitate, & futuritione indistincta à præsentis existentia, & dispositione causæ, in qua idem bonum continetur. Ad consequutionem autem boni difficilis ac ardui requiritur sæpe adiutorium, & cooperatio aliorum respectu intendentis illud. Unde intendens tale bonum per spem, determinatur

per eandem, ut amet eum, cuius indiget ope, & auxilio. Quia uidelicet is habet eo ipso rationem specialem bonitatis respectu sperantis, quæ sperans est. Habet enim rationem subuenientis, seu potentis subuenire exigentiæ, ac indigentia, & inclinationi inclusæ in affectu, ac intentione spei. Ergo spes est ex hoc capite causatiua amoris erga eos, ex quibus prouenire potest bonum speratum, & quorum ope, ac auxilio potest superari arduitas eius. Quam in rem inducit opportunè D. Thomas uerba Glossæ ad illud Matthæi 1. 2. *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob*: id est, ait Glossa, *fides spem, spes charitatem*. Quæ sententia & series actuum pluribus confirmata est quæst. 37. de Virt. Theol. Eadem ratione confert spes ad operationes exteriores, estque causatiua earum. Quia ad consequutionem boni ardui sunt necessariae plures operationes propriæ ipsius sperantis, & similiter necesse est magnam in illis diligentiam adhibere, ut superetur eadem arduitas finis intenti. Quæ de causâ dicit Apostolus 1. ad Corinth. 9. 10. *Debet in spes, qui arat, arare: & qui trahit in spes fructus percipiendi*. Ut scilicet diligenter, ac perseveranter atet, & traheret. Denique quatenus animus afficitur ad bonum possibile, & futurum possibilitate, & futuritione indistincta à præsentis existentia causæ, & bonæ dispositionis in ipsa ad inducendum bonum intentum, consequitur ad spem delectatio. Quia præsens, & iam existens possibilitas, & futuritio boni est quoddam bonum præsens. Delectatio autem consequitur ad quamlibet præsentem existentiam boni. Patet igitur, spem esse causatiuam, & amoris, & delectationis, & plurium operationum exteriorum, nec non diligentia, & peculiaris attentionis in operando, atque hæc omnia præstari per ipsam efficacius, propterea contingerit, eam esse intensiorem.

Ad 1. Non repugnat idem esse effectum unius amoris, & causam alterius amoris. Spes autem est effectus amoris circa bonum speratum, secundum rationem boni præcisè, neque hunc amorem causat vicissim eadem spes. Causat uero amorem erga eum, uel eos, qui iuuare possunt ad superandam arduis boni sperati, & ad eius consequutionem, neque hic amor est vicissim causa spei præter quam indirectè. Nempe quatenus amor sperantis erga potentem iuuare, potest eum inducere ad redamationem, atque redamatio specialiter eundem disponit ad opitulandum speranti, qui proinde potest ea de causâ erigi ad augmentum spei. Verum hoc augmentum prouenit immediatè ex sola prædicta redamatione, cuius causâ non fuit tale nouum augmentum spei, sed sola spes remissior, quæ præcessit. Unde nulla est mutua causalitas indiuidualis, sed solum secundum genus.

Ad 2. Dictum est superius in obiecto spei præualere rationem boni rationi mali. Ergo in ipsa spe præualet vis inductiua delectationis, quantum est de se, uirtuti contristatiuæ, ideoque delectat potius, quam contristet. Unde, quod spei accedat tristitia, est per accidens quoad vim motiuam propriam ipsius spei. Adiungitur enim tristitia propter aliquam circumstantiam nocentem, quæ super inducitur, qualis maximè est dilatio boni sperati. Quæ de causâ dicitur in illo Proverbiorum loco, spem affligere, non qualemcumque, sed quæ differtur. Dilatio enim ex se præcisè est purum malum, ideoque contristet, & debilitat consequenter delectationem, cuius spes est causa per se.

Ad 3. Omnis causa æquinoca inducit effectus inadæquatè tantum participes perfectionis specialis, quæ sibi conuenit. Talis autem causa est spes respectu amoris, & delectationis; quia amor conuenit cum

cum spe, quoad prosecutionem eorum, quæ conferunt ad existentiam boni sperati, & similiter delectatio conuenit cum eadem spe, quoad prosecutionem boni præsentis, in quo continetur bonum aliud absens. Conceditur itaque obiectioni perfectionem amoris, & delectationis non congruere perfectioni spei, quo ad conceptum eius adæquatam. Quod nihil nocet conclusioni.

Ad 4. Contingit bonum speratum esse vsque adeo propinquum consequutioni, & possessioni eius, vt parum necesse sit operari pro consequutione eius, & tunc spes est magna, & parua operatio, non ex insufficientia spei, aut inefficacia ad operandum, sed quia non est necesse operari, nisi parum, atque hinc sortitur magna spes apparentiam negligentis, ac parum actiuæ. Cæterum re ipsa eo quisque efficacius, ac intensius incumbit operationi necessariæ ad consequutionem finis, quod eius præsentia, & possessio propinquior est, iuxta illud: Motus in fine velocior, nempe ex propinquitate ad terminum motus. Idem dicitur proportionaliter de apparentia maioris actiuitatis in spe, cuius obiectum est remotius, & adhuc indigum plurium operationum pro consequutione ipsius; cum re ipsa spes longè dissita à bono sperato sit per se remissior, minorisque proinde vigoris ad inducendum operationes necessarias pro consequutione finis.

Ad 5. Desperatio alia est totalis, ac vniuersalis, alia partialis de aliquo tantum particulari bono. Desperatio totalis, ac vniuersalis præcedit vires omnes operandi, & impedit omne opus. Quia nemo desperans de fine, quidquam eatenus operatur, vt dicit Philosophus, atque vt idem affirmat lib. 2. Rhet. cap. 2. initio: *Nemo enim, qui sibi videtur impossibilia, expetit.* Desperans autem afficitur ad ea, de quibus desperat, tanquam ad impossibilia, vt infra dicitur. At desperatio partialis de aliquo bono, coniuncta cum spe de alio bono, confert indirectè ad operandum efficaciter in ordine ad bonum, cuius spes adhuc superest. Primum quia suspensa operatione in ordine ad finem, de quo est desperatio, nec non attentione ad ea, quæ illi obtinendo potuissent esse opportuna, reuocatur tota actiuitas, totaque attentio ad operationes conferentes ad finem adhuc speratum, ideoque eadem operationes intensius, ac fortius executioni mandantur ex vi spei, quæ superest expedita ab applicatione, & diuersione virium, & attentionis per spem aliam. Deinde ad desperationem eiusmodi partialem consequitur ira aduersus intercludentes additum spei circa bonum desperatum. Ira autem est maximè, ac feruentissimè operatiua. Hinc prouenit maxima, & formidabilis actiuitas militum post desperationem fugæ, & incolumitatis vitæ. Ira enim ex hac desperatione debilitatur, aut impeditur penitus operatio ordinata ad fugam, & ad conseruationem vitæ, vt simul accendantur, ira ad vindictam, cuius adhuc superest spes, aduersus hostes authores tanti mali. Itaque operatio in hoc etiam euentu est ex spe aliqua, eaque sola, atque desperatio tantum se habet, tanquam remouens prohibens, seu diuersum, & tanquam excitatiua iræ aduersus nocentes, atque inducens mali cogentis ad desperandum, ipsiusque desperationis.

Ad 6. Est quidem parua transmutatio corporalis proueniens ex spe, propter contrarietatem ex parte obiecti ponderatam in obiectione. Vtrum quia ratio boni præualeat in obiecto spei, vt dictum est, ideoque spes habet plus de delectatione, quam de tristitia, vel timore, inducit transmutationem aliquam, eamque similem transmutationi, quæ consequitur ad delectationem. Quapropter diffundit

sanguinem, & spiritus vitales per omnes corporis partes, quas proinde fortificat, & reddit magis idoneas, maiorisque vigoris ad operandum, sicut dictum est supra de delectatione. Præterea affectus appetitus sensitiui habent vim applicandi ad opus immediatè potentias naturales; sicut applicant easdem vi sua immediatè actus voluntatis in ordine ad finem intentum; tamen nullam inducant, immediatè per se, transmutationem corporalem. Quapropter spes, tamen transmutet parum, potest conferre multum ad operandum.

Ad 7. Operationes exteriores possunt procedere ex spe, siue sint faciles, siue difficiles. Faciles quidem: quia actiuitas concupiscentiæ, seu desiderij, quod præsupponitur ad spem, redditur maior, vigetque magis, accedente spe, & eius cooperatiue. Difficiles verò, quia spes est causa audaciæ, vt infra dicitur, eidemque cooperatur, quatenus indiget accessione eius ad victoriam terribilium, quoad alias verò operationes sufficit absque adminiculo, & adiutorio eiusdem audaciæ. Omnes igitur indiscriminatim operationes necessariæ ad consequutionem boni sperati prouenire possunt, licet diuersimodè, ex virtute causatiua spei.

QVÆSTIO XXX.

Vtrum desperatio sit passio remouens ab arduitate delectabilis secundum sensum?

Videtur non esse. 1. Quia passio est motus, vt dictum est supra. Desperatio antea non est motus, sed magis pura priuatio motus. Desperans enim redditur immobilis ex vi desperationis, nec quidquam eatenus agit vel prosequendo, vel etiam fugiendo. Ergo desperatio non est passio, sed pura priuatio passionis spei. Confirmatur ex ipsa nominis deriuatione, quæ est ex sperare, superaddita particula purè exclusiua, ac priuatiua; ad eum modum, quo defectus, quod est nomen puræ priuationis, deducitur à facere, cum eadem particula exclusiua. Augetur vis huius rationis, quia passionibus omnes aliæ oppositæ passionibus, quarum obiectum est aliquid positiuum, significantur per voces; non purè exclusiuas passionum, quibus opponuntur, sed habentes modum itidem positiuum significandi, vt patet in odio, abominatione, tristitia, & timore. Patet igitur desperationem esse puram priuationem, & suspensionem spei, ac proinde non esse passionem.

2. Passio remouens ab aliquo obiecto consistit in fuga. Quia ipsa remotio appetitus ab aliquo est formaliter fuga quædam ab eodem. Desperatio autem non est fuga. Quia obiectum fugæ est malum, cum sit impossibile fugere à bono vt bonum est. Obiectum autem desperationis est bonum. Dicitur enim quis desperare beatitudinem, victoriam, salutem, vitam; non verò miseriam, oppressionem, aegritudinem, mortem. Ergo desperatio non est passio remouens.

3. Desperatio, si quidem sit passio, est vtique passio contraria spei. Est autem de conceptu contrariorum, vt sint circa idem. Desperatio autem, & spes non sunt circa idem: quia spes est prosequutiua boni, vt dictum est, ac proinde fertur ad bonum per se, & tantum per accidens, purèque materialiter ad malum. At desperatio vertitur circa malum. Est enim affectus fugæ, atque consistens formaliter in fuga, & auersione, atque recessu, vt docet D. Thomas quæst. 23. art. 2. & magis ex professo in hac